
KRÓNIKA

JEGYZŐKÖNYV

a Híd Irodalmi Díj bíráló bizottságának 1982. április 5-én megtartott üléséről

A bizottság (Fehér Ferenc, Gerold László, Juhász Géza elnök, Németh István és Thomka Beáta) az 1981. évi Híd Irodalmi Díjat egyhangú döntésével SZELI ISTVÁNnak ítéli oda TÖRTÉNŐ TÖRTÉNELEM című tanulmánykötetéért.

Szeli István könyve művelődési, irodalmi, és tudományos életünk fontos területeit (irodalom- és tudománytörténet, tudományszervezés, kapcsolattörténet, nyelvészet) érintő, átfogó jellegű, egyéni szemléletű és stílusú tanulmányaiival, cikkeivel, kritikáival érdemelte ki a legrangosabb irodalmi díjat.

Újvidék, 1982. április 5.

A bizottság tagjai:

Fehér Ferenc s. k.

Gerold László s. k.

Juhász Géza s. k.

Németh István s. k.

Thomka Beáta s. k.

A TUDOMÁNYOS ÉLET STRATÉGIÁJA. A JK SZ XII. kongresszusa dokumentumainak, külön pedig a határozatoknak a gazdasági és társadalmi fejlődés követendő stratégiája mellett, feltétlenül tartalmazniuk kell a tudományos élet jövőbeli stratégiai irányvonalait és arculatát is. Erre nemcsak a pillanatnyi gazdasági nehézségek és tudományos életünk kedvezőtlen helyzete miatt van szükség, hanem mindenképp azért, mert tudományos fejlődés nélkül társadalmi fejlődés sincs.

Ebben lehetne megfogalmazni azon megbeszélésen kialakult álláspontot, amelyet Dušan Dragosavac, a JK SZ Központi Bizottsága Elnökségének elnöke folytatott a jugoszláv tudományos és művészeti akadémiák tanácsának tagjaival. Dr. Branislav Šoškic tanácselnök, a tudomány hazánkbeli helyzetéről és szerepéről szólva hangsúlyozta: a tudomány nálunk kizárólag fogyasztási kategóriának számít, holott az teremtő-termelő erő valójában. A tudomány társadalmi és anyagi helyzete nincs megfelelőképpen

szabályozva, a tudományos kutatómunka túlságosan fel van aprózva nemcsak a köztársaságok és tartományok között, hanem a társadalmi-politikai közösségeken belül is. Az ifjabb tudósnemzedékek legtehetségesebbjeit semmi sem serkenti, hogy komolyabb kutatómunkával foglalkozzanak, s a nyolc akadémia óriási tudományos potenciálja jórészt kihasználatlan. Pedig a cél világos: hosszú távra szóló politikai és stratégiai irányvonalra van szükség, amely kimondja, hogy a tudománynak termelő erővé kell válnia, és eredményeit folyamatosan be kell építenünk politikai dokumentumainkba — mondta egyebek között dr Branislav Šoškić.

EMLEKEZÉSEK ĐURA JAKŠIĆ-RA. Vajdaságban és az ország más vidékein is az idén méltó keretek között megünnepelik Đura Jakšić költő és festőművész születésének 150. évfordulóját. Az előkészületek már javában folynak. A központi ünnepség Szerbcsernyén lesz őszre. Újvidéken díszünnepségen emlékeznek meg Đura Jakšić életéről és munkásságáról. A művész festményeiből, könyveiből és kéziratanyagából kiállítást rendeznek, a Szerb Matica irodalmi és nyelvészeti közlönyei teljes számot, a Vajdasági Íróegyesület pedig több rendezvényét szenteli Đura Jakšić emlékének. Várható a Đura Jakšić képzőművészeti díj megalapítása, a színházak pedig egész estét betöltő összeállításokkal jelölik meg az évfordulót.

A Vajdasági Íróegyesület valamennyi idei rendezvényén, tehát a čortanovci Fruška gora-i Írótalálkozóon, a Kanizsai Írótáborban, az újvidéki Műfordítói Kézfogásokon és a palicsi Fiatal Írók találkozásán is, megemlékezik Đura Jakšić szerb költő születésének 150. évfordulójáról.

A Fruška gora-i Írótalálkozó fő témája az irodalmi művek kritikai értékelése lesz az ideológiai és esztéti-

kai mércék tükrében. A találkozóra meghívják a többi köztársaság és Kosovo Tartomány Íróegyesületeinek képviselőit is.

A 30., jubiláris Kanizsai Írótábor, legrégibb ilyenfajta hazai rendezvényünk, programja beszélgetést irányoz elő *Az időszerűség az irodalomban* témájára. A Vajdasági Íróegyesület, a kanizsai községgel karöltve, monográfia kiadására készül, amely áttekinti az írótábor és a vendéglátó város történetét. A könyv szerbhorvát és magyar nyelven készül, de anyagát a Vajdaságban megjelenő szlovák, ruszin és román nyelvű irodalmi folyóiratok is közlik.

A Műfordítói Kézfogások elnevezésű újvidéki rendezvény egyik állandó műsorszámában az idén Đura Jakšić *A lipári síkon* című ismert versét fordítják le a tartományunkban élő nemzetiségek nyelvére, így adózva a nagy költő emlékének. Erre a találkozóra is meghívják a többi köztársaság és Kosovo műfordítóit.

AZ EL NEM KÖTELEZETT ORSZÁGOK KULTURÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSE. AZ EL NEM KÖTELEZETT országok oktatás- és művelődésügyi együttműködésének eddig is hagyománya volt. Kétségtelen azonban, hogy ennek újabb senkentést ad a most készülő, egységes akcióprogram, amelyet az el nem kötelezett küszöbönálló, hetedik csúcsertekezletén terjesztenek elő. A tizenegy koordináló ország párizsi ülésén — hazánk képviselői is részt vettek — elkészült ennek a tervnek az a bővebb vázlata, amely a havannai előkészítő bizottság elé kerül április végén.

Az akcióprogram tervezete jónéhány olyan lényeges elemet tartalmaz, amelyek egyrészt jelentőségüknél, másrészt a résztvevő országok készségénél fogva az elnemkötelezettség megalapítói Tito, Nasszer és Nehru ezzel kapcsolatos eszméinek valóra váltásával kecsegtetnek. A dokumentum, ame-

lyet a szakértők csoportja Párizsban egyhangúlag magáévá tett, kimondja, hogy az elsődleges feladat: az oktatásügyi politika meghatározása, s ennek nagy teret szentel. Külön figyelmet fordít az új iskolák és más nevelő intézmények megnyitására az el nem kötelezett országokban, továbbá az oktatásügyi irányításának meg a sokféle igényt kielégítő iskolahálózat fejlesztésének.

Az el nem kötelezett országok az oktatásügyi frontján legjobb erőiket vetik be, mindenekelőtt az írástudatlanság felszámolására a nemrégiben függetlenné vált országokban.

Az akcióprogram elmélyülten foglalkozik a gazdasági fejlődés kérdésével, amely az el nem kötelezett országokban szorosan összefügg a munka mellett való tanulással, a termelőkáder, valamint az oktatókáder képzésével. Ezek az országok nagy erőfeszítéseket tesznek a nemzeti nyelven való oktatás bevezetésére. A kultúra demokratizálása, valamint a kulturális gyarmati függőség felszámolása is olyan feladat, amely az el nem kötelezett országok együttműködését, közös kutatómunkáját teszi szükségessé. Az akcióprogram célul tűzi ki az el nem kötelezett országok népeinek alapos kölcsönös megismerkedését, a műemlékvédelmet, a könyvterjesztést és egy sajtós, el nem kötelezett kiadói-fordítói vállalkozás életrehívását.

Itt említjük meg, hogy hazánkban az utóbbi húsz évben több mint négyszáz irodalmi, természet- és társadalomtudományi tárgyú mű jelent meg az el nem kötelezett országok szerzőinek tollából. Az eddigi együttműködés további példája a titogradi Josip Broz Tito Képzőművészeti Csarnok tevékenysége, amely az el nem kötelezett országok művészetét mutatja be. A szakértők sokat várnak az el nem kötelezett országok egyetemi központjainak megnyitásától is. Mindenestre jelentős, hogy a Párizsban előterjesztett

dokumentum nemcsak az el nem kötelezett országok közvetlen együttműködését tartja szem előtt, hanem ezek aktív szerepét azokban a nemzetközi szervezetekben is amelyeknek tagjai. Támogatja továbbá az el nem kötelezett országoknak a más országokkal való együttműködését, hogy minél teljesebben megvalósuljanak az eddigi konferenciákon elfogadott alapkormányok célkitűzései.

ALBÁN—SZERBHORVÁT NAGYSZÓTÁR. A pristinai Albanológiai Intézet kiadásában megjelent az új albán—szerbhorvát nagyszótár. A több mint ezer oldalas szótár mintegy 50 000 szót, szókapcsolatot, szinonímát és szóhasználatot tartalmaz. A pristinai Jedinstvo című lap nagy művelődési eseménynek és enciklopédikus jelentőségűnek értékeli a kosovói nyelvészeknek ezt a vállalkozását.

A NAŠE TEME NEGYED SZÁZADA. Latin-Amerika Földünk legtarthatóbb és legösszetettebb része. A nemzeti jövedelem tekintetében a legszegényebb afrikai és ázsiai országok szintje alatt maradót Haititól a közepesen fejlett európai országok szintjét elérő Argentínáig, a lakosság számában a százmillió Braziliától a félmilliónyi Suriname-ig, a terület szerint Nagy-Britanniánál 18-szor nagyobb Braziliától a mindössze 27 750 négyzetkilométernyi Haítitig terjed a skála. Nem is szólva arról, hogy milyen tarka ennek a földrésznek a lakossága, politikai élete, milyen összetettek a politikai és társadalmi mozgások, milyen bonyolult mindebben az egyház szerepe, hány fajta tényező módosítja a tömbpolitika, az elnemkötelezettség és a többi nemzetközi erő hatását erre a földrészre.

Ha ezt figyelembe vesszük, akkor könnyű megértenünk, hogy egy folyóiratról nem lehet nagyobb dicsőretet mondani, mint megállapítani, hogy ez

ideig a folyóirat 1978. évi kettős száma adott legteljesebb, legátfogóbb, elméletileg legelmélyültebb és legtöbb részletkérdésre kiterjedő képet erről a földrészről. Márpedig ezt a *Náše teme* 1978. évi 7—8. számáról nyugodt lelkiismerettel állíthatjuk. Az indíték erre, hogy most ünneplik a folyóirat 25. évfordulóját.

Negyed század hosszú idő egy folyóirat életében. Hazánkban az öngazgatás kibontakozásának, a világban a szocializmus sajátos útjai elmélete gazdagodásának és az elnemkötelezettség felsorakozásának évei voltak ezek. Az a korszak, amikor a kezdeti lépések után elméletileg meg kellett alapozni a szocializmus építése jugoszláv útját, ezt a sajátos utat be kellett építeni a marxizmusba és a szocializmus felé haladás világfolyamatába, és közben figyelemmel kellett kísérni azt is, amit a dogmatizmus álmából ébredő marxizmus és a nyugat-európai kommunista pártok eurokommunista irányzatának gyakorlata hozott. Közben ebben az időszakban folyt a harc a két véglet, az ultrabalos kalandorpolitika és a sztalinizmus-hoz visszahúzó vagy tőle nehezen elszakadó dogmatizmus ellen.

E mozgalmas időszakban a Horvát Kommunista Szövetség folyóirata 25 év alatt töretlenül szolgálta a jugoszláv elmélet és gyakorlat gazdagodását, a világ égető problémáinak elmélyült feldolgozását. Ennek illusztrálására elég csak egy pillantást vetni a folyóirat leggazdagabb számaira, az egy-egy témát több oldalról feldolgozó tematikus számra. Mivel már egy külpolitikai számot említettünk, hadd említsük meg, hogy a folyóirat még egy különszámot szentelt Latin-Amerikának, de különzámban foglalkozott Afrikával, Kínával, a mai Európa problémáival, a fejlődő országokkal, a mediterránnal stb.

A jugoszláv elmélet és a marxizmus kibontakozása szempontjából jelentő-

sebbek a marxizmus elméletének szentelt számok: A marxizmus problémái, A marxizmus története, A marxizmus és a vallás, A marxizmus és a lingvisztika, A marxizmus és a szocializmus stb. Ezekhez kapcsolódnak a szocializmus építése nemzetközi gyakorlatának kérdéskörét összefoglaló számok, mint: A munkásosztály és a szocializmus, A mai szocializmus dilemmái, A párt, az elmélet és az osztály, az eurokommunizmus és Nyugat-Európa munkásmozgalmának problémái stb.

Hasonlóképpen jelentős helyet kapott a folyóirat szellemi életünkben a jugoszláv társadalom elméleti és gyakorlati problémáinak feldolgozásával. Az egy-egy konkrét kérdést feldolgozó számok közül említsük meg azokat, amelyek a következő címetek viselik: Változások társadalmi és gazdasági rendszerünkben, Az öngazgatás megvalósításának problémái, A falu és a mezőgazdaság, A platform és a mi fejlődésünk, A művelődés, oktatás és tudomány öngazgatási érdekközösségei, Eszmecsere Jugoszlávia 1985-ig terjedő hosszú távú fejlesztése közös politikájának alapjairól. A társadalom elméleti kérdéseit feldolgozó számok közül pedig említsük meg a következő összefoglaló címetek: A munkásosztály gazdasági fölszabadulása, A nemzeti viszonyok elméletben és gyakorlatban, A szocializmus közgazdaságtanának problémái, A párt elmélete, Az öngazgatás időszerű kérdései, A társadalom, a kultúra és az alkotómunka, A társult munkától a szabad termelők asszociációjáig, A munkások és a társult munka, A kultúra és az osztálytudat, A jugoszláv társadalom mai pillanata.

Külön kell szólnunk arról, hogy a jugoszláv marxisták állandó, soha el nem múló feladata feldolgozni mindazt, amivel Tüto elvtárs gazdagította a marxizmust és a szocializmus gyakorlatát. A folyóirat ebből a szempont-

ból is figyelemreméltó munkát végzett olyan számokkal, mint: Josip Broz Tito személyisége és műve és Josip Broz Tito gondolata és műve.

*

Egészében a folyóirat büszkén tekinthet vissza az elmúlt negyed századra: szinte nem volt a világnak és a jugoszláv társadalomnak olyan nagyobb horderejű kérdése, amelyhez hozzáértően nem szólt volna hozzá. Már maga ez a tény elegendő ahhoz, hogy elégedettek legyenek a megtett úttal, pedig ez csak részben értekelte a folyóirat szerkesztőségének hatalmas szervezőmunkáját, hogy minél több szerző bevonásával egy-egy kérdést minden oldalról megvilágíthasson.

BALINT István

OSZIP KOSZTELNIK RUSZIN ÍRÓ ÖSSZEGYŰJTÖTT MŰVEI. A napokban az újvidéki Ruzske Szlovo Kiadóvállalat gondozásában elhagyta a sajtót Oszip Kosztelnik *Összegyűjtött írásainak* kötete, amely a neves ruszin író verseit, elbeszéléseit, esszéit, népdalgyűjteményét és néprajzi tárgyú írásait tartalmazza. Sajtó alá rendezte és az előszót írta Stefan Hudák. Oszip Kosztelnik 1903-ban szüle-

tett a Vukovár melletti Petrovciban. Huszonhárom éves korában oklevelet szerez a zágrábi jogi karon, majd több városban tisztviselőködik, közben, aránylag rövid idő alatt, 1925 és 1930 között, megalkotja jelentős, a ruszin irodalom klasszikusnak számító műveit és Djura Bindasszal együtt kiadja a jugoszláviai ruszinok népköltési gyűjteményét. 1936-ban, alig harminchárom éves korában, meghalt. Oszip Kosztelnik a két háború közötti ruszin irodalom legjelesebb alakjai közé tartozik.

BJ

A BELGRÁDI RÖVIDFILM-FESZTIVÁL DÍJAI. A 29. jugoszláv dokumentum- és rövidfilm-fesztivál nagydíjas Zlatko Lavanić *Párizsi történetek* című dokumentumfilmje. Aranyérmert kapott még Nenad Puhovski (rendezésért), Mladen Juran (kisfilmjéért), Borivoj Dvorniković, Koni Stajnbacher (rajzfilmjeikért), Puriša Djordjević (forgatókönyvért), Igor Savić (filmzenéért), Dragi Pankov (mint legjobb filmvágó) és Jordan Janevski (hanghatásokért).

A legjobb első filmes rendezőnek járó díjat az újvidéki Balázs Éva kapta *Cementtej* című filmjéért.

BJ